

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.01\(186\).22](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.01(186).22)
УДК: 796.011.3-37.032

- Паламарчук Ю. Г.,
кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
завідувачка кафедри теорії і методики фізичного виховання Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», м. Вінниця
<https://orcid.org/0000-0001-6573-736X>
- Антонюк А. Е.,
викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. м. Вінниця
<https://orcid.org/0000-0003-3876-4447>
- Титович А. О.,
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри хореографії та спортивних дисциплін Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
<https://orcid.org/0000-0002-4283-4105>
- Мердов С. П.,
старший викладач кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, м. Кропивницький
<https://orcid.org/0000-0001-8816-5384>
- Мартиненко О. М.,
викладач кафедри фізичного виховання та спеціальних дисциплін інституту №5 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків
<https://orcid.org/0000-0002-9380-1442>
- Гунбіна С. Я.,
викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України, м. Харків
<https://orcid.org/0009-0002-3437-1988>

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПЕРЕВІРКИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНСТРУКТОРІВ З ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ І СПОРТУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті досліджено проблему формування військово-прикладних навичок рукопашного бою (заходів фізичного впливу, сили) у майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту в системі професійної освіти. Розроблено та теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови, спрямовані на вдосконалення навчального процесу підготовки військовослужбовців.

Методи дослідження: спостереження, анкетування та опитування, тестування, педагогічний експеримент, хронометрування, експертне оцінювання, психодіагностичні методи, моделювання, статистичний аналіз (розрахунок середніх значень, кореляцій та інших статистичних показників).

Під час емпіричного дослідження проведено апробацію організаційно-педагогічних умов, які передбачають відпрацювання спеціальних тренувальних комплексів застосування заходів фізичного впливу (сили), що забезпечує формування психофізичної готовності майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту до виконання завдань за призначенням в екстремальних умовах службово-бойової діяльності.

Результати дослідження свідчать про підвищення ефективності рукопашної підготовки представників досліджуваної категорії, що підтверджується стійкими сформованими теоретичними знаннями та практичними навичками застосування заходів фізичного впливу, сили у змодельованих екстремальних умовах службово-бойової діяльності. Отримані результати підтверджують доцільність впровадження експериментальних організаційно-педагогічних умов в систему професійної освіти майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту.

Ключові слова: бойова підготовка, військовослужбовці, інструктори, курсанти, навички, професійна підготовка, професійний стандарт, рукопашна підготовка, фахівці, фізична підготовка

Palamarchuk Yu.G., Antoniuk A.E., Tytovych A.O., Merdov S.P., Martynenko O.M., Hunbina S.Ya. Results of the Experimental verification of Organizational and Pedagogical conditions for the formation of readiness of Future Physical Training and Sports Instructors for Professional activity. The article examines the problem of forming military-applied skills of hand-to-hand combat (measures of physical impact, force) in future physical training and sports instructors in the vocational education system. Organizational and pedagogical conditions aimed at improving the educational process of training military personnel of the National Guard of Ukraine have been developed and theoretically substantiated. A training model has been proposed that integrates modern pedagogical technologies adapted to the extreme conditions of service and combat activities.

Research methods: observation, questionnaires and surveys, testing, pedagogical experiment, timing, expert evaluation, psychodiagnostics methods, modeling, statistical analysis (calculation of averages, correlations and other statistical indicators).

In the process of research and analytical work, an approbation of experimental organizational and pedagogical conditions was carried out, which involves the development of special training situations, the use of simulation modeling methods, as well as the formation of psychophysical readiness to perform assigned tasks in extreme conditions of service and combat activity.

The results of the study indicate an increase in the effectiveness of training for representatives of the studied category, which is confirmed by an increase in the level of mastery of the techniques and tactics of service-applied hand-to-hand combat, stress resistance, coordination abilities, and the ability to act in difficult conditions. The results obtained confirm the feasibility of introducing experimental organizational and pedagogical conditions into the system of professional education of future physical training and sports instructors. Prospects for further research in the chosen direction of scientific exploration include the development of an experimental program for organizing independent work of future physical training and sports instructors in the vocational education system.

Keywords: *combat training, military personnel, instructors, cadets, skills, professional training, professional standard, hand-to-hand training, specialists, physical training*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Формування військово-прикладних навичок рукопашного бою (заходів фізичного впливу (сили), спеціальних прийомів боротьби) у майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту інституцій сектору безпеки і оборони України є однією із важливих складових військово-професійної освіти. В реаліях сьогодення, ця проблема набуває особливої актуальності у зв'язку зі зростанням вимог до фізичної (спеціальної фізичної), тактичної, вогневої, домедичної та психологічної підготовки представників досліджуваної категорії. Необхідно підкреслити, що зростання складності завдань, які постають перед інструкторами з фізичної підготовки і спорту інституцій сектору безпеки і оборони України (СБОУ), обумовлено: потребою в забезпеченні високого рівня фізичної готовності особового складу до виконання завдань за призначенням в екстремальних умовах службово-бойової діяльності; зростаючою роллю прикладних видів одноборств для нейтралізації загроз у службово-бойовій діяльності (СБД); інтеграцією новітніх підходів і методик підготовки в систему військової освіти.

Важливим є й той факт, що майбутні інструктори з фізичної підготовки і спорту (ІФПС) інституцій СБОУ мають володіти не лише технікою та тактикою застосування заходів фізичного впливу, сили (ЗФВС), але й бути здатними навчати інших військовослужбовців, враховуючи їх індивідуально-типологічні та психофізичні особливості. У свою чергу, це актуалізує необхідність формування у майбутніх ІФПС комплексних навичок, що поєднують фізичну готовність із педагогічною майстерністю.

Дослідження виконано згідно плану ініціативної науково-дослідної роботи на тему «SPT Instructor, 2022-2025».

Аналіз останніх досліджень і публікацій (перший етап емпіричного дослідження) у обраному напрямі наукової розвідки зосередив нашу увагу на працях: О. Гусака [3], М. Корчагіна [4], Р. Любича [7], С. Трачука, А. Меркур'єва, О. Івановської [10], В. Швеця, Т. Дух, Ю. Павлової [16], у яких розкриваються актуальні питання організації системи фізичної та спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців різних категорій інституцій СБОУ.

Не менш цікавими, виконаними на високому науково-методичному рівні є наукові праці учених: О. Khatsaiuk, M. Medvid, V. Maksymchuk, O. Kurok, P. Dziuba, V. Tyurina, P. Chervonyi, O. Yevdokimova, M. Levko, I. Demchenko, N. Maliar, E. Maliar, I. Maksymchuk [18], О. Первачук, Я. Панькевича, О. Діденка [8], О. Хацаюка, А. Турчинова, Р. Контаровського, В. Волянського, Ю. Москаленка, Д. Нестерчука [12], О. Хацаюка, О. Коломойця, В. Гогоця, В. Кузьменко, С. Олексієнка, С. Кислиці [13], М. Medvid, О. Khatsaiuk, К. Sydorchenko, S. Vorok, A. Kernas, M. Vorovuk [19], у яких розкриваються актуальні питання формування військово-прикладних навичок застосування заходів фізичного впливу, сили (рукопашного бою).

Цікавими за своїм змістом та сутнісними характеристиками є наукові праці: М. Литвинчука [6], R. Anatskyi, O. Kolomiitseva, R. Liubchich [17], О. Хацаюка, О. Єлісєєвої В. Жукова В. Клименка, Ю. Бережного [14], С. Гренка, М. Голубничого, В. Тулінова, В. Коваленка, В. Пашенка, О. Стасенка, С. Олексієнка, О. Хацаюк [2], М. Боровика, К. Березяк, В. Колісниченка, О. Іванченко, Т. Магмета, Ш. Ковача [1], у яких визначаються актуальні педагогічні моделі, технології (організаційно-педагогічні умови) методики, програми, що забезпечують формування готовності військовослужбовців різних категорій до виконання завдань за призначенням в екстремальних умовах службово-бойової діяльності.

З огляду на результати моніторингу спеціалізованої науково-методичної, спеціальної та довідкової літератури доцільно виділити наступні проблемні питання:

1) низький рівень інтеграції теоретичних знань і практичних навичок: в окремих випадках військовослужбовці (майбутні ІФПС) не спроможні ефективно застосовувати сформовані військово-прикладні навички рукопашного бою (РБ) у змодельованих екстремальних умовах СБД;

2) недостатня адаптація існуючих методик рукопашної підготовки представників досліджуваної категорії до практичного їх застосування в умовах бойових дій, охорони громадського порядку (значна частина навчально-тренувальних занять проводиться у стандартних умовах, що не враховують фактори стресу, втоми (значного психофізичного навантаження) обмеженого часу, простору, тощо);

3) обмежена ефективність традиційних підходів (відсутність інноваційних методів викладання та інтеграції сучасних технологій у навчально-тренувальний процес майбутніх ІФПС);

4) відсутність чіткої системи організаційно-педагогічних умов (немає комплексного підходу до навчання, який би враховував фізичні, психологічні та тактичні аспекти підготовки представників досліджуваної категорії).

Необхідно підкреслити, що розроблення та впровадження усучаснених організаційно-педагогічних умов формування військово-прикладних навичок РБ дозволить: підвищити ефективність навчально-тренувального процесу зі спеціальної фізичної підготовки (СФП) майбутніх ІФПС; удосконалити техніку та тактику застосування ЗФВС в екстремальних умовах СБД; забезпечити оптимальні умови для розвитку військово-професійних якостей (ключових

компетентностей) у представників досліджуваної категорії; сформувати у майбутніх ІФПС здатність застосовувати теоретичні знання та практичні навички у професійній діяльності.

Мета статті. Головною метою дослідження є розроблення та апробація організаційно-педагогічних умов формування військово-прикладних навичок рукопашного бою майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту в системі професійної освіти (на прикладі військовослужбовців Національної гвардії України, які здійснюють навчання за програмою підготовки інструкторів з фізичної підготовки і спорту).

Для вирішення поставлених перед нами завдань планувалося послідовно реалізувати наступні заходи:

4) провести аналіз науково-методичної літератури у напрямі організації системи фізичної підготовки військовослужбовців різних категорій;

5) здійснити моніторинг спеціалізованих Інтернет-ресурсів (аналіз довідкової літератури) у яких розкриваються актуальні питання формування військово-прикладних навичок РБ (спеціальних прийомів боротьби, ЗФВС);

6) визначити актуальні педагогічні моделі, технології (організаційно-педагогічні умови) методики, програми, що забезпечують формування готовності військовослужбовців різних категорій до виконання завдань за призначенням в екстремальних умовах СБД.

Методи дослідження: спостереження, анкетування та опитування, тестування, педагогічний експеримент, хронометрування, експертне оцінювання, психодіагностичні методи, моделювання, статистичний аналіз (розрахунок середніх значень, кореляцій та інших статистичних показників). В процесі дослідно-аналітичної роботи також використано особистий досвід організації системи фізичної та спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців інституцій СБОУ.

Виклад основного матеріалу дослідження. На початку емпіричного дослідження (згідно плану ініціативної НДР «SPT Instructor, 2022-2025») було створено науково-дослідну групу (НДГ) у складі:

Ю. Паламарчук, О. Хацаюк, (загальне керівництво науковим проектом, концептуалізація, аналітика, методологія, ідея, затвердження робочих матеріалів, фінансування наукового проекту, формування висновків);

А. Антонюк, С. Мердов, С. Гунбіна (обробка експериментальних аналітико-статистичних даних, затвердження робочої гіпотези, організація дослідження, прикладне програмне забезпечення);

А. Титович, О. Мартиненко (науково-методичне забезпечення, методологія дослідження, систематизація експериментальних даних, обробка загальних результатів отриманих упродовж першого та другого етапів, інструментальне забезпечення, формування висновків першого (другого) етапів емпіричного дослідження).

У динаміці другого етапу членами НДГ здійснено аналіз низки наукових праць учених: Р. Устіловського, В. Кривича, Р. Анацького, Л. Томіч, Д. Каплюка, Т. Гром, В. Мазура [11], О. Хацаюка, А. Вороніна, О. Кравченка [15] та інших фахівців обраного напряму наукової розвідки (Р. Любич, О. Петрачков, П. Рибалка, А. Турчинов, В. Шемчук). На підставі отриманих даних нами визначені сутнісні характеристики (Ю. Паламарчук, О. Хацаюк, А. Антонюк), критерії та рівні (С. Мердов, С. Гунбіна, А. Титович, О. Мартиненко) сформованості готовності майбутніх ІФПС до застосування ЗФВС в екстремальних умовах СБД.

Необхідно підкреслити що підготовка майбутніх ІФПС здійснюється відповідно до діючої нормативно правової бази (Професійний стандарт «Інструктор з фізичної підготовки і спорту (військова служба)» [9], «Інструкція з організації фізичної підготовки в Національній гвардії України» [5]) та відповідних профільних програм затверджених командирами навчальних центрів НГУ (інституцій СБОУ).

Беручи до уваги результати аналізу науково-методичної та спеціальної літератури членами НДГ розроблено експериментальні організаційно-педагогічні умови (третій етап емпіричного дослідження) формування військово-прикладних навичок рукопашного бою (ЗФВС) майбутніх ІФПС в системі професійної освіти (табл. 1).

Таблиця 1

Організаційно-педагогічні умови формування військово-прикладних навичок РБ майбутніх ІФПС в системі професійної освіти

Блок 1. Розроблення прикладної навчальної програми
1.1. особливості: експериментальна програма повинна поєднувати базові прийоми рукопашного бою (техніки та тактики застосування заходів фізичного впливу, сили) з прикладними елементами (вправ передбачених: курсом стрільби, тактичної та домедичної підготовки, спеціальної фізичної підготовки), які максимально наближені до екстремальних умов службово-бойової діяльності; включення у зміст експериментальної програми високофункціональних комплексів службово-прикладного рукопашного бою, які забезпечують формування психофізичної готовності представників досліджуваної категорії до виконання завдань за призначенням (на фоні втоми); гнучкість програми для адаптації під фізичні можливості кожного курсанта (індивідуалізація процесу особистісного професійного розвитку);
1.2. шляхи реалізації: включення у навчальний процес модулів які забезпечують розвиток та удосконалення вестибулярного апарату (координації), швидкості реакції та витривалості; запровадження системи поступового ускладнення завдань (від простих до складних); забезпечення курсантів навчально-методичною (науковою) літературою (навчальними фільмами).
Блок 2. Використання сучасних методів навчання
2.1. особливості: моделювання екстремальних умов застосування заходів фізичного впливу, сили курсантами (імітаційне моделювання бойових ситуацій, які передбачають ведення рукопашної сутички); використання інтерактивних тренажерів (сучасних технічних засобів навчання) для відпрацювання техніки спеціальних прийомів боротьби (прийомів службово-прикладного рукопашного бою); впровадження в систему спеціальної фізичної підготовки

майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту квестових та ситуативних занять, які передбачають застосування заходів фізичного впливу, сили(впровадження методу «навчання через гру» для розвитку швидкості ухвалення рішень у динамічному середовищі);
2.2. шляхи реалізації: організація практичних занять (тренінгів) із симуляцією тактичних сценаріїв, що максимально наближені до реальних умов застосування заходів фізичного впливу, сили (спеціальних прийомів боротьби); проведення інтерактивних занять із залученням мультимедійних технологій; синтез тактико-спеціальної, вогневої, домедичної та спеціальної фізичної підготовки.
Блок 3. Моделювання реальних умов службово-бойової діяльності
3.1. особливості: тренування у середовищі з фактором обмеженого часу, високого рівня шуму, стресу чи фізичних перешкод; використання спеціального спорядження та макетів для відпрацювання спеціальних прийомів боротьби (приймів РБ);
3.2. шляхи реалізації: організація польових виходів, де курсанти відпрацьовують прийоми РБ у змодельованих екстремальних умовах СБД; відпрацювання техніко-тактичних дій службово-прикладного рукопашного бою в парах (мікрогрупах).
Блок 4. Підвищення кваліфікації інструкторсько-викладацького складу
4.1. особливості: інструкторсько-викладацький склад повинен володіти сучасними методиками навчання техніці та тактиці службово-прикладного рукопашного бою та мати бойовий досвід (досвід його застосування на практиці); впровадження систематичних тренінгів для інструкторсько-викладацького складу;
4.2. шляхи реалізації: залучення до навчання військових експертів із бойовим досвідом (практиків); проведення майстер-класів ((інструкторсько-методичних та показових занять) із новітніх методик застосування заходів фізичного впливу, сили під час виконання завдань за призначенням.
Блок 5. Інтеграція теоретичної та практичної підготовки
5.1. особливості: теоретичні заняття повинні бути безпосередньо пов'язані з практичними заняттями (тренінгами); звернути увагу на вивчення больових точок на тілі людини та методів і способів фізичного їх ураження;
5.2. шляхи реалізації: практична апробація експериментальної тактики застосування заходів фізичного впливу, сили у змодельованих екстремальних умовах СБД; розроблення контрастаючих техніко-тактичних дій та комбінацій; обов'язкове проведення практичних занять (тренінгів) після кожного теоретичного модуля.
Блок 6. Впровадження системи моніторингу та оцінювання
6.1. особливості: розроблення чітких критеріїв оцінювання сформованості військово-прикладних навичок службово-прикладного рукопашного бою; система постійного зворотного зв'язку з курсантами для коригування навчального процесу;
6.2. шляхи реалізації: проведення контрольних тестувань із виконання спеціальних прийомів РБ (ЗФВС) у змодельованих екстремальних умовах СБД; використання відеоаналізу (біомеханічного аналізу) виконання спеціальних прийомів боротьби (ЗФВС) для оцінки і коригування техніки та тактики.
Блок 7. Формування психологічної готовності
7.1. особливості: розвиток стійкості до стресу та здатності діяти в умовах невизначеності; тренування швидкості ухвалення рішень у критичних ситуаціях (екстремальних умовах СБД);
7.2. шляхи реалізації: проведення психологічних тренінгів із моделюванням ситуацій ризику; використання командних змагань для формування групової взаємодії та психологічної впевненості.
Блок 8. Забезпечення ресурсами
8.1. особливості: оснащення тренувальних залів (полігонної бази) сучасними технічними засобами навчання, необхідним інвентарем, обладнанням та екіпіровкою; створення спеціалізованих локацій (майданчиків та зон) для розвитку і удосконалення техніки та тактики застосування спеціальних прийомів боротьби (ЗФВС);
8.1. шляхи реалізації: забезпечення курсантів (майбутніх ІФПС) необхідним спорядженням, включаючи захисне екіпірування, тренувальні манекени, тренажери; впровадження електронних платформ для підтримки самостійної підготовки.
Авторська розробка: Ю. Паламарчук, О. Хацаюк, А. Антонюк, А. Титович, С. Мердов, О. Мартиненко, С. Гунбіна

Заключний етап (четвертий) емпіричного дослідження передбачав проведення педагогічного експерименту, мета якого – перевірити результативність експериментальних організаційно-педагогічних умов (табл. 1). Незалежні змінні: запропоновані нами організаційно-педагогічні умови (табл. 1). Залежна змінна: рівень сформованості військово-прикладних навичок рукопашного бою майбутніх ІФПС.

Учасники експерименту – військовослужбовці НГУ, які навчаються за програмою підготовки інструкторів з фізичної підготовки і спорту (n=27 осіб). Із урахуванням індивідуальних особливостей теоретичної та практичної підготовленості представників досліджуваної категорії з рукопашної підготовки та особливостей підготовки фахівців даного напрямку (військово-облікової спеціальності) було здійснено розподіл курсантів на дві групи: контрольну (Кг, n=13 осіб) та експериментальну (Ег, n=14 осіб). Необхідно підкреслити, що представники Кг та Ег суттєво не розрізнялися за рівнем теоретичної, технічної та тактичної підготовленості зі службово-прикладного рукопашного бою, завдяки чому була забезпечена однорідність складу груп на початку проведення педагогічного експерименту. Надалі, із дотриманням теоретичних положень проведено дослідно-експериментальну роботу у три етапи (константувальний, формувальний та контрольний).

Важливим є той факт, що представники Ег в процесі професійної підготовки використовували експериментальні організаційно-педагогічні умови (табл. 1), які органічно були імплементовані в програму їх рукопашної підготовки. У представників Кг процес професійної підготовки (у напрямі формування військово-прикладних навичок РБ) відбувався традиційно (згідно діючих нормативно-правових документів [5, 9]). Результати діагностування сформованості військово-прикладних навичок РБ майбутніх ІФПС (курсантів Кг та Ег) в системі професійної освіти надано у табл. 2 та на рис. 1.

Аналіз емпіричних даних засвідчив позитивну динаміку сформованості навичок застосування заходів фізичного впливу, сили (професійних компетентностей у представників Ег). З'ясовано, що в ході експерименту значно зменшилася кількість здобувачів Ег із недостатнім рівнем сформованості досліджуваного виду готовності на 21 %, водночас збільшилася кількість курсантів, які мають високий рівень сформованості зазначеного вище виду готовності на 29 %. У респондентів Кг зміни виражені несуттєво.

Таблиця 2

Динаміка рівнів сформованості військово-прикладних навичок РБ курсантів Кг та Ег упродовж педагогічного експерименту

Рівні	Групи військовослужбовців (курсантів)					
	Кг, n=13 осіб			Ег, n=14 осіб		
	до експерим. (осіб / %)	після експерим. (осіб / %)	динаміка (осіб / %)	до експерим. (осіб / %)	після експерим. (осіб / %)	динаміка (осіб / %)
Високий	2 / 15	4 / 31	2 / 16	2 / 14	6 / 43	4 / 29
Добрий	4 / 31	6 / 46	2 / 15	3 / 21	7 / 50	4 / 29
Задовільний	5 / 39	2 / 15	-3 / -24	6 / 43	1 / 7	-5 / -36
Недостатній	2 / 15	1 / 8	-1 / -7	3 / 21	0 / 0	-3 / -21

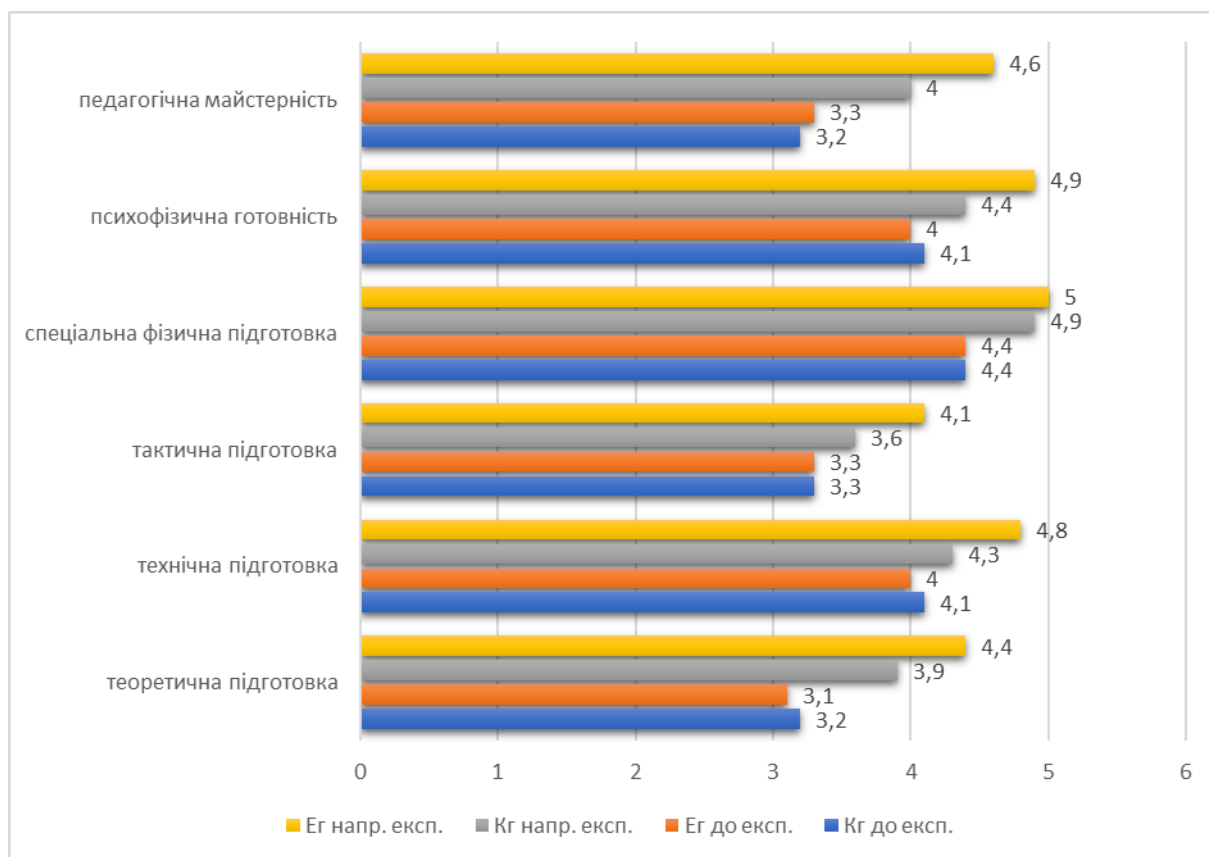

Рис. 1. Рівень сформованості професійних навичок (ключових компетентностей представників Кг та Ег упродовж педагогічного експерименту (критерії оцінювання: 4-х бальна шкала, відповідно до відомчих нормативно-правових документів [5, 9])

З огляду на вище викладене доцільно констатувати, що запропоновані організаційно-педагогічні умови спрямовані на оптимізацію процесу підготовки майбутніх ІФПС до виконання завдань за призначенням в екстремальних умовах СБД (які передбачають застосування службово-прикладного рукопашного бою). Їх впровадження у систему професійної освіти представників досліджуваної категорії сприятиме підвищенню ефективності педагогічного процесу спрямованого на опанування військовослужбовцями різних категорій та вікових груп технікою та тактикою застосування спеціальних прийомів боротьби (заходів фізичного впливу, сили) в критичних ситуаціях службово-бойової діяльності (під час ведення рукопашної сутички із супротивником, тощо).

Необхідно підкреслити, що у процесі формування військово-прикладних навичок рукопашного бою (відповідно до організаційно-педагогічних умов див. табл. 1) у майбутніх ІФПС простежується взаємозалежність між рядом факторів, що

впливають на ефективність навчального процесу (професійного становлення). Виділяються наступні ключові залежності (табл. 3):

Таблиця 3

Взаємозалежність між рядом факторів, що впливають на ефективність професійного становлення майбутніх ІФПС

Залежність	Педагогічний вплив та практичне значення
1. Залежність між рівнем організації навчально-тренувального процесу та якістю засвоєння військово-прикладних (професійних) навичок:	алгоритмізовані та структуровані заняття з інтеграцією теоретичного та практичного матеріалу сприяють ефективнішому формуванню військово-прикладних навичок рукопашного бою (формуванню педагогічної майстерності); навчально-тренувальні заняття (тренінги), які включають змодельовані ситуації СБД, дозволяють курсантам швидше адаптуватися до екстремальних умов.
2. Залежність між методами викладання та рівнем мотивації курсантів:	інноваційні методи, такі як: імітаційне моделювання або використання сучасних технічних засобів навчання (із комп'ютерними технологіями), тренажерів, підвищують мотивацію курсантів до навчання (особистісного розвитку); використання сучасних симуляторів для відпрацювання техніки службово-прикладного рукопашного бою (спеціалізованих навчально-методичних фільмів) стимулює зацікавленість курсантів та сприяє кращому засвоєнню матеріалу.
3. Залежність між фізичною та спеціальною фізичною підготовленістю курсантів та їхньою здатністю виконувати спеціальні прийоми боротьби (прийоми рукопашного бою):	високий рівень спеціальної фізичної підготовки є основою для успішного виконання складних прийомів РБ; систематичні тренування з розвитку сили, витривалості та координації створюють базу для опанування військово-прикладними навичками рукопашного бою.
4. Залежність між психологічною готовністю та ефективністю дій в екстремальних умовах СБД:	формування стійкості до стресу та здатності швидко приймати рішення в умовах невизначеності є ключовими для успіху; практичні заняття (тренінги) із залученням елементів психотренінгу або моделювання критичних ситуацій підвищують впевненість курсантів, мотивують їх до саморозвитку.
5. Залежність між рівнем педагогічної майстерності інструкторів-викладачів і результатами навчання курсантів:	викладачі-інструктори, які володіють сучасними методиками навчання та мають досвід застосування спеціальних прийомів боротьби (заходів фізичного впливу, сили) в процесі попередньої військової служби (під час безпосередньої участі в бойових діях, затримання небезпечних злочинців) забезпечують вищий рівень підготовки; залучення інструкторів-викладачів із бойовим досвідом сприяє кращому засвоєнню матеріалу та мотивації курсантів до опанування технікою та тактикою службово-прикладного рукопашного бою.
6. Залежність між навчальними ресурсами та якістю навчально-тренувального процесу (системи професійної освіти):	забезпечення сучасним обладнанням, тренажерами та навчальними матеріалами (комплексом навчально-методичного забезпечення) напряму впливає на якість підготовки курсантів; наявність інтерактивних тренажерів для відпрацювання прийомів боротьби, техніки службово-прикладного рукопашного бою створює передумови для інтенсивного та якісного навчання.
7. Залежність між інтеграцією теорії і практики та рівнем сформованих військово-професійних навичок:	поєднання теоретичних знань із їхнім практичним застосуванням сприяє закріпленню навчального матеріалу; розбір теоретичних аспектів перед виконанням прийомів РБ (застосуванням заходів фізичного впливу, сили у змодельованих екстремальних умовах) дозволяє курсантам краще розуміти їхню сутність, структура та мету.
8. Залежність між умовами навчання та адаптацією до екстремальних ситуацій:	моделювання умов, наближених до реальних, забезпечує готовність курсантів діяти вірно, виважено та ефективно у стресових ситуаціях; виконання завдань у середовищі з підвищеним рівнем шуму, обмеження по часу чи обмеженнями рухливості допомагає адаптуватися до реальних викликів.
9. Залежність між контролем результатів навчання та ефективністю впровадження організаційно-педагогічних умов:	систематичний контроль та аналіз ефективності особистісного розвитку курсантів дозволяють своєчасно вносити корективи у навчально-тренувальний процес; проведення тестувань після кожного етапу навчання дозволяє оцінити рівень засвоєння знань і навичок.

Отже, поставлені перед нами завдання виконанні, а головну мету дослідження – досягнуто.

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. В процесі емпіричного дослідження розроблено та апробовано організаційно-педагогічні умови формування військово-прикладних навичок рукопашного бою

майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту в системі професійної освіти (на прикладі військовослужбовців Національної гвардії України, які здійснюють навчання за програмою підготовки інструкторів з фізичної підготовки і спорту).

Встановлено, що впровадження експериментальних організаційно-педагогічних умов в систему професійної освіти майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту повинно враховувати комплекс залежностей, що впливають на результати навчання та виконання завдань за призначенням. Оптимальне поєднання цих факторів забезпечує якісну підготовку представників досліджуваної категорії до виконання завдань за призначенням в екстремальних умовах службово-бойової діяльності.

Визначено, що формування військово-прикладних навичок рукопашного бою є складним процесом, що передбачає інтеграцію фізичної, психологічної та професійної підготовки. Це вимагає розробки комплексних методик навчання, адаптованих до реалій професійної діяльності військових інструкторів.

Виокремлено ключові умови, що сприяють ефективному формуванню навичок рукопашного бою (техніки та тактики застосування спеціальних прийомів боротьби, заходів фізичного впливу): інтеграція спеціалізованих навчальних програм у систему професійної освіти представників досліджуваної категорії; використання сучасних педагогічних технологій (імітаційних методів, інтерактивних тренінгів); створення модульного підходу до навчання, який враховує індивідуально-типологічні особливості військовослужбовців.

Результати апробації засвідчили підвищення рівня професійної підготовки майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту. Курсанти під час педагогічного експерименту (курсів підготовки інструкторів з фізичної підготовки і спорту) демонстрували покращення в технічній майстерності, швидкості реакції та адаптивності до стресових ситуацій, характерних для військово-професійної діяльності.

Таким чином, реалізація запропонованих організаційно-педагогічних умов сприяє підвищенню якості професійної підготовки майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту, забезпечуючи їм необхідні компетенції для виконання завдань у професійній діяльності. Для подальших досліджень доцільно зосередитись на поглибленому аналізі психологічних факторів, що впливають на ефективність формування військово-прикладних навичок, а також вивченні інноваційних технологій навчання у цьому напрямку. Результати дослідження впроваджені у систему професійної підготовки майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту (курсантів навчальних частин НГУ).

Література

1. Боровик М.О., Березяк К.М., Колісніченко В.В., Іванченко О.М., Магмет Т.М., Ковач Ш.А. Сукупність компонентів психофізичної готовності представників інституцій сектору безпеки і оборони України із правоохоронними функціями до застосування вогнепальної зброї, як основа особистої безпеки в екстремальних умовах СБД. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2023. № 3 (161). С. 45-50. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03\(161\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03(161).10)

2. Гіренко С.П., Голубничий М.В., Тулінов В.С., Коваленко В.Л., Пащенко В.М., Стасенко О.А., Олексієнко С.В., Хацаюк О.О. Психофізична готовність майбутніх офіцерів-правоохоронців до службово-бойової (оперативної) діяльності. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2023. № 2 (160). С. 81-86. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.02\(160\).17](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.02(160).17)

3. Гусак О.Д. Формування психофізичної готовності військовослужбовців аеромобільних підрозділів до професійної діяльності у процесі фізичної підготовки : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02. Львів, 2012. 20 с.

4. Корчагін М.В. Оптимізація спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців-операторів повітряних сил у циклі бойового чергування : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02. Дніпро, 2018. 20 с.

5. Лещеня С., Орленко І., Мелешко А., Забродський С. Інструкція з організації фізичної підготовки в Національній гвардії України : МВСУ. 2014 (№ 592 зі змінами від 22.07.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1375-14#Text> (дата звернення: 20.03.2024).

6. Литвинчук М.Ю. Формування психологічної готовності майбутніх прикордонників до прийняття рішення в кризових ситуаціях : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. Дніпро, 2018. 28 с.

7. Любич Р.І. Формування фізичної готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки: дис. ... доктора філософії : 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). Харків, 2023. 424 с.

8. Первачук О., Панькевич Я., Діденко О. Засоби рукопашного бою в системі фізичної підготовки військовослужбовців Збройних Сил України та провідних країн НАТО. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2022. № 12 (158). С. 100-105. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.12\(158\).22](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.12(158).22)

9. Професійний стандарт «Інструктор з фізичної підготовки і спорту (військова служба)» : КНГУ. 2023 (№ 288 від 21.04.2023). URL: <https://register.nqa.gov.ua/profstandart/instruktor-z-fizicnoi-pidgotovki-i-sportu-vijskova-sluzbva> (дата звернення: 20.03.2024).

10. Трачук С.В., Меркур'єв А.І., Івановська О.Е. Вивчення специфіки фізичної підготовки військовослужбовців нацгвардії у екстремальних умовах. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2023. № 4 (177). С. 153-158. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4\(177\).32](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4(177).32)

11. Устіловський Р.В., Кривич В.В., Анацький Р.В., Томіч Л.М., Каплюк Д.Д., Гром Т.В., Мазур В.Й. Сутнісні характеристики формування готовності майбутніх інструкторів з фізичної підготовки і спорту до професійної діяльності. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2024. № 4 (177). С. 176-182. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4\(177\).36](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4(177).36)

12. Хацаюк О., Турчинов А., Контаровський Р., Волянський В., Москаленко Ю., Нестерчук Д. Впровадження арсеналу бойового самбо в систему рукопашної підготовки майбутніх офіцерів Національної гвардії України. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2023. № 3 (161). С. 21-27. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03\(161\).05](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03(161).05)
13. Хацаюк О.В., Коломоєць О.Д., Гогоць В.Д., Кузьменко В.Л., Олексієнко С.В., Кислиця С.М. Тактична підготовленість майбутніх офіцерів-правоохоронців до застосування заходів фізичного впливу (сили) в екстремальних умовах службово-бойової діяльності. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2023. № 8 (168). С. 163-170. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.8\(16-8\).33](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.8(16-8).33)
14. Хацаюк О., Єлісєєва О., Жуков В., Клименко В., Бережний Ю. Модель формування готовності майбутніх офіцерів до застосування заходів фізичного впливу в різних умовах службово-оперативної діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 29 (2). С. 174-178. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/29-2.34>
15. Хацаюк О., Воронін А., Кравченко О. Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання завдань за призначенням. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. № 27 (5). С. 168-177. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/27,204510>
16. Швець В., Дух Т., Павлова Ю. Оцінювання важливості фізичних якостей у військовій фізичній підготовці військовослужбовців. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2023. № 10 (170). С. 157-161. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.10\(170\).33](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.10(170).33)
17. Anatskyi R. V., Kolomiitseva O. E., Liubchich R. E. The program of Physical Training of servicemen to a qualification examination on the right to wear the "Beret with honors". *Physical education of students*. 2018. 22 (6). С. 285 – 291. URL: <https://sportedu.org.ua/index.php/PES/article/view/721/453>
18. Khatsaiuk, O., Medvid, M., Maksymchuk, B., Kurok, O., Dziuba, P., Tyurina, V., Chervonyi, P., Yevdokimova, O., Levko, M., Demchenko, I., Maliar, N., Maliar, E., & Maksymchuk, I. (2021). Preparing Future Officers for Performing Assigned Tasks through Special Physical Training. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 13 (2), 457 – 475. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.2/431>.
19. Medvid, M., Khatsaiuk, O., Sydorchenko, K., Vorok, S., Kernas, A., & Borovyk, M. (2024). Sports Pedagogy: Readiness of Cadets to Apply Physical Action in Different Conditions of Service Activity. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 16 (2), 336-355. <https://doi.org/10.18662/rem/1-6/2/860>

References

1. Borovyk, M.O., Bereziak, K.M., Kolisnichenko, V.V., Ivanchenko, O.M., Mahmet, T.M., Kovach, Sh.A. (2023). Sukupnist komponentiv psykho fizychnoi hotovnosti predstavnykh instytutsii sektoru bezpeky i oborony Ukrainy iz pravookhoronnymy funktsiamy do zastosuvannia vohnepalnoi zbroi , yak osnova osobystoi bezpeky v ekstremalnykh umovakh SBD [The set of components of psychophysical readiness of representatives of the security and defense sector institutions of Ukraine with law enforcement functions for the use of firearms, as the basis of personal safety in extreme conditions of SCA]. *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova*. K., № 3 (161). P. 45-50. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.seri-es15.2023.03\(161\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.seri-es15.2023.03(161).10)
2. Hireno, S.P., Holubnychi, M.V., Tulinov, V.S., Kovalenko, V.L., Pashchenko, V.M., Stasenکو, O.A., Oleksienko, S.V., Khatsaiuk, O.O. (2023). Psykhofizychna hotovnist maibutnikh ofitseriv-pravookhorontsiv do sluzhbovo-boiovoi (operatyvnoi) diialnosti [Psychophysical readiness of future law enforcement officers for service and combat (operational) activities]. *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova*. K., № 2 (160). P. 81-86. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.02-\(160\).17](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.02-(160).17)
3. Husak, O.D. (2012). Formuvannia psykho fizychnoi hotovnosti viiskovosluzhbovtiv aeromobilnykh pidrozdiliv do profesiinoi diialnosti u protsesi fizychnoi pidhotovky [Formation of psychophysical readiness of servicemen of airmobile units for professional activity in the process of physical training]. *avtoref. dys. ... kand. nauk z fiz. vykhovannia i sportu* : 24.00.02., 20 p.
4. Korchahin, M.V. (2018). Optymizatsiia spetsialnoi fizychnoi pidhotovky viiskovosluzhbovtiv-operatoriv povitrianykh syl u tsykli boiovoho chervuvannia [Optimization of special physical training of air force servicemen-operators in the combat duty cycle]. *avtoref. dys. ... kand. nauk z fiz. vykhovannia i sportu* : 24.00.02., 20 p.
5. Leshchenia, S., Orlenko, I., Meleshko, A., Zabrodskiy, S. Instruksii z orhanizatsii fizychnoi pidhotovky v Natsionalnii hvardii Ukrainy [Instructions on the organization of physical training in the National Guard of Ukraine]: Instruct. K : MVSU., 2019. 156 p. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1375-14#Text>
6. Lytvynchuk, M.Iu. (2018). Formuvannia psykholohichnoi hotovnosti maibutnikh prykordonykiv do pryiniattia rishennia v kryzovykh sytuatsiiakh [Formation of psychological readiness of future border guards for decision-making in crisis situations]. *avtoref. dys. ... kand. psykhol. nauk*: 19.00.01., 28 p.
7. Liubchych, R.I. (2023). Formuvannia fizychnoi hotovnosti maibutnikh ofitseriv Natsionalnoi hvardii Ukrainy do sluzhbovo-boiovoi diialnosti v protsesi profesiinoi pidhotovky [Formation of the physical readiness of future officers of the National Guard of Ukraine for service and combat activities in the process of professional training]. *dys. ... doktora filosofii* : 015 Profesiina osvita (za spetsializatsiiamy). Kh., 424 p.
8. Pervachuk, O., Pankevych, Ya., Didenko, O. (2022). Zasoby rukopashnoho boiu v systemi fizychnoi pidhotovky viiskovosluzhbovtiv Zbroinykh Syl Ukrainy ta providnykh krain NATO [Means of hand-to-hand combat in the physical training system of military personnel of the Armed Forces of Ukraine and leading NATO countries]. *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova*. K., № 12 (158). P. 100-105. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.12\(158\).22](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.12(158).22)

9. Profesiynyi standart «Instruktor z fizychnoi pidhotovky i sportu (viiskova sluzhba)» [Professional standard «Physical training and sports instructor (military service)»]: Standard. K : KNGU., 2023. <https://register.nqa.gov.ua/profsta-ndart/instruktor-z-fizychnoi-pidgotovki-i-sportu-viiskova-sluzhba>
10. Trachuk, S.V., Merkuriev, A.I., Ivanovska, O.E. (2023). Vyvchennia spetsyfiky fizychnoi pidhotovky viiskovosluzhbovtziv natshvardii u ekstremalnykh umovakh [Studying the specifics of physical training of National Guard servicemen in extreme conditions]. *Naukovyi chasopys Ukrainського derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova*. K., № 4 (177). P. 153-158. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4\(177\).32](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4(177).32)
11. Ustilovskiy, R.V., Kryvykh, V.V., Anatskiy, R.V., Tomich, L.M., Kapliuk, D.D., Hrom, T.V., Mazur, V.I. (2024). Sutnisni kharakterystyky formuvannia hotovnosti maibutnikh instruktoriv z fizychnoi pidhotovky i sportu do profesiinoi diialnosti [Essential characteristics of the formation of readiness of future physical training and sports instructors for professional activity]. *Naukovyi chasopys Ukrainського derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova*. K., № 4 (177). P. 176-182. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4\(177\).36](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4(177).36)
12. Khatsaiuk, O., Turchynov, A., Kontarovskiy, R., Volianskiy, V., Moskalenko, Yu., Nesterchuk, D. (2023). Vprovadzhennia arsenalu boiovoho sambo v systemu rukopashnoi pidhotovky maibutnikh ofitseriv Natsionalnoi hvardii Ukrainy [Introduction of the combat sambo arsenal into the hand-to-hand training system of future officers of the National Guard of Ukraine]. *Naukovyi chasopys Ukrainського derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova*. K., № 3 (161). P. 21-27. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03\(1-61\).05](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03(1-61).05)
13. Khatsaiuk, O.V., Kolomoiets, O.D., Hohots, V.D., Kuzmenko, V.L., Oleksiienko, S.V., Kyslytsia, S.M. (2023). Taktychna pidhotovlenist maibutnikh ofitseriv-pravookhorontsiv do zastosuvannia zakhodiv fizychnoho vplyvu (syly) v ekstremalnykh umovakh sluzhbovo-boiovoi diialnosti [Tactical readiness of future law enforcement officers to use physical force in extreme conditions of service and combat activities]. *Naukovyi chasopys Ukrainського derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova*. K., № 8 (168). P. 163-170. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03\(1-61\).05](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03(1-61).05)
14. Khatsaiuk, O., Yeliseieva, O., Zhukov, V., Klymenko, V., Bereznyi, Yu. (2020). Model formuvannia hotovnosti maibutnikh ofitseriv do zastosuvannia zakhodiv fizychnoho vplyvu v riznykh umovakh sluzhbovo-operativnoi diialnosti [Model of formation of readiness of future officers to apply physical measures in various conditions of service and operational activity]. *Innovatsiina pedahohika*. O., № 29 (2). P. 174-178. <https://doi.org/10.32843/26-63-6085/2020/29-2.34>
15. Khatsaiuk, O., Voronin, A., Kravchenko, O. (2020). Kryterii, pokaznyky ta rivni sformovanosti hotovnosti maibutnikh ofitseriv NHU do vykonannia zavdan za pryznachenniam [Criteria, indicators and levels of readiness of future NGU officers to perform assigned tasks]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. Dr., № 27 (5). P. 168-177. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/27,204510>
16. Shvets, V., Dukh T., Pavlova, Yu. (2023). Otsiniuvannia vazhlyvosti fizychnykh yakosteï u viiskovii fizychnii pidhotovtsi viiskovosluzhbovtziv [Assessing the importance of physical qualities in military physical training of servicemen]. *Naukovyi chasopys Ukrainського derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova*. K., № 10 (170). P. 157-161. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.10\(170\).33](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.10(170).33)
17. Anatskiy R. V., Kolomiitseva O. E., Liubchich R. E. The program of Physical Training of servicemen to a qualification examination on the right to wear the "Beret with honors". *Physical education of students*. 2018. 22 (6). C. 285 – 291. URL: <https://sportedu.org.ua/index.php/PES/article/view/721/453>
18. Khatsaiuk, O., Medvid, M., Maksymchuk, B., Kurok, O., Dziuba, P., Tyurina, V., Chervonyi, P., Yevdokimova, O., Levko, M., Demchenko, I., Maliar, N., Maliar, E., & Maksymchuk, I. (2021). Preparing Future Officers for Performing Assigned Tasks through Special Physical Training. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 13 (2), 457 – 475. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.2/431>
19. Medvid, M., Khatsaiuk, O., Sydorchenko, K., Vorok, S., Kernas, A., & Borovyk, M. (2024). Sports Pedagogy: Readiness of Cadets to Apply Physical Action in Different Conditions of Service Activity. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 16 (2), 336-355. <https://doi.org/10.18662/rem/1-6/2/860>